

Damir Miljević je autor analize pod nazivom “Ugalj i termoelektrane – strateška investicija ili bacanje novca?”, koju je u novembru 2016. objavio Centar za životnu sredinu.

U analizi se zastupa stav da je energetska strategija Republike Srpske pogrešna i da će njena realizacija izazvati posredne gubitke u iznosu od 1.445 miliona maraka u narednih 30 godina.

Navodi se da je strategija zasnovana na eksploataciji uglja u suprotnosti sa svetskim i evropskim sporazumima i energetskim politikama zasnovanim na smanjenu štetnih emisija i borbi protiv klimatskih promena.

Proizvodnja električne energije u Republici Srpskoj bazirana je na korišćenju energije uglja i energije vode, dok drugi izvori energije nisu uopšte zastupljeni ili su zastupljeni u zanemarljivom obimu. Prema podacima Republikog zavoda za statistiku, preko polovine od ukupne neto proizvodnje električne energije ostvari se korišćenjem uglja.

U periodu 2011 – 2015. proizvodnja iz termoelektrana nije konstantna i podložna je fluktuacijama, što je verovatno posledica tehničko-tehnoloških problema s kojima se termoelektrane suočavaju zbog starosti, tehničke zastarelosti i uslova za eksploataciju uglja. Ukupna potrošnja električne energije u Republici Srpskoj iznosi 3.129 GWh, što je 54,34% ukupne neto godišnje proizvodnje. U strukturi potrošnje dominira potrošnja domaćinstava sa 1.697 GWh dok na industriju otpada svega 615 GWh godišnje.

Iz ovoga se vidi da je Republika Srpska samoodrživa u domenu proizvodnje električne energije i da postojeći kapaciteti mogu da zadovolje sve sadašnje i buduće potrebe privrede i stanovništva u narednih 15 do 20 godina, čak i pod uslovom da se industrijska potrošnja poveća četiri puta.

Od ukupne neto proizvedene električne energije, čak 1.948 GWh se izvozi. Kretanje izvoza električne energije u prvom redu zavisi od hidrometeoroloških uslova, kao i tehničke spremnosti termoelektrana i kvaliteta uglja. U poslednje dve godine, količina izvezena električne energije beleži pad kako po količini, tako i po vrednosti, što je posledica pada cene na međunarodnom tržištu. Tako je cena od 7,76 pf po KWh u 2015. čak za 13% niža u odnosu na cenu od 8,87 pf po KWh u 2012.

Proizvodna cena električne energije u termoelektranama u 2015. iznosila je 9,02 pf po KWh, a prosečna cena za celu EPRS 7,44 pf po KWh, iz čega sledi da je proizvodnja električne energije za izvoz neisplativa ukoliko se radi o termoelektranama.

Proizvođačka cena za hidroelektrane iznosi 5,03 pf po KWh što je za 45% niže od cene KWh iz termoelektrana.

Pored toga što je električna energija iz uglja najskuplja, ona ima najviše uticaja na životnu sredinu, trajno uništava resurse i prostor i izaziva zagađenje se trajnim posledicama po

stanovništvo.

Analiza uticaja rada termoelektrane Ugljevik na zdravlje, pokazuje da indirektne štete, iskazane kroz bolesti, povećanje smrtnosti i odsustvo s posla, mogu koštati Republiku Srpsku desetina miliona evra u narednih 15 godina. Može se pretpostaviti da druga termoelektrana RiTE Gacko ima isto tako negativan uticaj na zdravlje ljudi.

Sve navedeno, prema mišljenju autora, otvara pitanje održivosti usvojene Strategije razvoja energetike Republike Srpske do 2030.

RiTE Ugljevik

TE Ugljevik počela je sa radom 1985. Njen instalisani kapacitet je 300 MW, a efikasnost 31%.

U periodu 2011 - 2015. termoelektrana beleži pad proizvodnje od oko 5% što je posledica tehničko-tehnoloških problema i ispadanja iz rada.

U poslednje dve godine TE Ugljevik posluje sa značajnim gubitkom, čiji je akumulirani iznos dostigao skoro 30 miliona KM.

U posmatranom periodu svaki proizvedeni GWh električne energije pravio je direktan gubitak od 397 KM, dok je u 2015. proizvodnja svakog GWh prouzrokovala direktan gubitak od 10.455 KM.

Da bi se izbeglo zatvaranje termoelektrane, Vlada RS je odobrila da se TE Ugljevik zaduži 75,9 miliona evra za sistem za odsumporavanje. Rešavanje ekoloških problema poskupeće ionako nerentabilnu proizvodnju struje u ovom kapacitetu.

Ulaganje u pogonsku spremnost i revitalizaciju RiTE Ugljevik, kojima se produžava vek termoelektrane za 15 godina, imaće značajne efekte na povećanje cene struje u RS, odnosno povećaće proizvodnu cenu u TE Ugljevik za 18%.

RiTE Gacko

TE Gacko počela je sa radom 1983. i ima instalisani kapacitet 300 MW. Kroz kapitalne remonte i revitalizaciju predviđen je produžetak radnog veka termoelektrane bar za 15 godina. Procenat efikasnosti je 30%.

Nije realno očekivati da TE Gacko ostvari u narednom periodu proizvodnju veću od 1.700 GWh godišnje, i to uz kontinuirano investiranje u planiranom iznosu od 56 miliona KM.

U periodu 2011 - 2015. TE Gacko je više radila sa gubitkom nego sa profitom tako da je ukupni akumulirani gubitak 28.681.546 KM.

U posmatranom periodu svaki proizvedeni GWh pravio je direktan gubitak od 3.636 KM dok je u 2015. proizvodnja svakog GWh prouzrokovala direktan gubitak od neverovatnih 12.880 KM.

Iako su troškovi revitalizacije TE Gacko znatno niži nego troškovi revitalizacije TE Ugljevik, i

to gotovo tri puta, dalji nastavak proizvodnje imaće gotovo identične posledice po građane i privredu.

EFT RiTE Stanari

Najnovija termoelektrana u RS počela je probni rad u oktobru ove godine. Kapacite termoelektrane je 300 MW. Primenjena tehnologija trebala bi da ispunjava sve ekološke propise koje nalažu evropske direktive koje su na snazi u BiH.

Cost-benefit analiza pokazuje da će u narednih 30 godina investitor isplatiti svoju investiciju i ostvariti profit. Ulaganje je takođe isplativo za radnike koji će raditi u termoelektrani kao i za finansijere. Jedini akter za koga ovo ulaganje nije isplativo je Republika Srpska, jer su društvene koristi od ulaganja daleko manje od društvenih troškova i potrošenjih resursa.

Zaključci i preporuke

S obzirom na kretanje cena struje, isplativ je jedino izvoz električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora.

Postojeće termoelektrane posluju s gubicima, zbog čega će domaći potrošači morati da plaćaju sve skuplju električnu energiju.

Produžavanje rada termoelektrana i neophodne investicije vezane za revitalizaciju i poštovanje ekoloških propisa, učiniće rad ovih kapaciteta još nerentabilnijim, što će se morati kompenzovati rastom cenom električne energije na domaćem tržištu od najmanje 15%.

Racionalizovati troškove proizvodnje u postojećim termoelektranama, i to prvenstveno troškove radne snage, s obzirom da oni u ukupnim rashodima učestvuju sa gotovo 50%. Promovisati povećanje energetske efikasnosti. Povećati koncesione naknade i naknade za korišćenje prirodnih resursa za sve proizvođače električne energije iz uglja. Ukinuti koncesiju na izgradnju Ugljevika 3.

Razmoriti opciju zadržavanja i obnavljanja samo jedne termoelektrane, Ugljevik, za koju je već obezbeđeno finansiranje.